

Súdy šikanujúcich

Michelle Elliott

‘Prečo si šikanovala Jennifer?’ spýtal sa Mark vážnym tónom. Pozeral sa cez lavicu na 10-ročnú Marínu.

‘Nerobila som to,’ odpovedala Marina rozhorčene.

‘Tak nám povedz, čo sa stalo,’ nástojila Lucy.

‘Len som sa hrala a Jennifer prišla ku mne a pozrela sa na mňa. Poznáš ten jej hlúpy výraz. Povedala som: ‘Na koho sa pozeráš?’ Povedala, že na nikoho, ale vedela som, že sa pozerala na mňa. Povedala som jej, nech vypadne, ale ani sa nepohla. Iba som jej povedala, nech vypadne, nič viac. Je potvora, že prišla žalovať.’

‘Dotkla si sa jej?’

‘Nie!’

‘Si si istá?’

‘No... možno som sa o ňu nechtiac obtrela, ale neudrela som ju...’

‘niektoré deti hovoria, že si ju sotila do steny.’

‘Kto to povedal?’

‘Deti, ktoré vraj videli, čo sa stalo na ihrisku.’

Ďalších 15 minút povedali šikanujúca osoba, jej obeť a svedkovia individuálne a štyri deti na lavičke učiteľke, čo sa stalo.

Učiteľka a štyri deti, ktoré tvorili ‘súd’ potom prediskutovali tento prípad. Šikanovala Marina Jennifer? Hovorili svedkovia pravdu? Bola Jennifer na vine tomu, čo sa stalo? Aký trest súd vynesie, ak bola Marina vinná? Prečo šikanovala svoje spolužiačky? Už predtým ju obvinili zo šikanovania. Mohol by jej niekto zo súdu pomôcť? Čo zmluva, ktorú všetci podpísali, že nebudú šikanovať?

Súd rozhodol, že Marina šikanovala Jennifer. Jennifer mala modrinu z toho, ako ju sotili do steny. Teraz mali rozhodnúť, aké riešenie alebo trest by mali doporučiť. Diskusia bola intenzívna.

‘Myslím, že by mala byť na dva týždne dočasne vylúčená,’ povedala Tony.

‘Sú s ňou problémy, odkedy prišla do tejto školy.’

‘Nesúhlasím,’ tvrdil Shofing. ‘Vylúčenie nič nenapraví. Bude šikanovať ďalej.’

‘Ale aspoň dá dva týždne každému pokoj,’ odpovedala Tony.

Učiteľka, pani Clarková, zasiahla. ‘Môžeme vylúčenie iba navrhnúť riaditeľovi. Súd nemá žiadnu právomoc vylúčiť ju.’

‘Viem,’ povedala Tony, ‘ale aj tak si myslím, že by sme to mali navrhnúť.’

‘Bolo by lepšie, keby musela niečo urobiť v škole. Nemala by mať možnosť hrať sa na školskom ihrisku dva týždne’, namiesto toho by mala niečo pomáhať.’

‘Napríklad by mohla upratať,’ zasmiala sa Lucy.

‘Prestaňte, toto je vážne,’ povedala Tony.

‘Zakážme jej ísť na školský výlet. Prinúti ju to rozmýšľať.’

‘Nedovoľme jej mesiac sa hrať.’

‘To je príliš dlho. To by nebolo spravodlivé.’

Vášnivá diskusia prebiehala ešte desať minút. Pani Clarková poznamenala, že musia prísť k záveru.

Napokon sa rozhodli, že Marina by mala:

- ospravedlniť sa Jennifer; potom
- dva týždne sa k Jennifer nepriblížiť, nehovoriť s ňou a ani sa na ňu nepozerať;
- napísať príbeh o šikanovaní z pohľadu obeť;
- nedovoľiť jej týždeň ísť na ihrisko;

- ak sa šikanovanie u nej objaví znovu, ohlásia to riaditeľovi a navrhnú vylúčenie.

Jennifer a Marinu si 'súd' zavolať zvlášť a oznámil im svoje rozhodnutie. Marina, ktorá mala možnosť sťažovať sa u riaditeľa, prijala pravidlá súdu. Vedela, že riaditeľ by ju vylúčil, takže bolo lepšie prijať trest od súdu.

Takýto súd sa odohral na londýnskej základnej škole. Žiaci, rodičia aj učitelia sa dohodli, že vyskúšajú proti šikanovaniu takýto súd, pretože problém šikanovania sa zhoršoval.

Pôvodná myšlienka prišla od študenta, ktorý mal dosť verbálneho riešenia šikanovania na škole. Učitelia aj rodičia boli nadšení myšlienkou založenia rozumného a účinného súdu.

Keď sa na škole dohodla celoškolská stratégia proti šikanovaniu, študenti zvolili dvoch zástupcov a učitelia nominovali dvoch. Jeden učiteľ súhlasil, že bude poradcom a 'súd' bol založený.

Táto myšlienka sa rozšírila a začala fungovať na 8 školách z 30, ktoré sa zúčastnili pilotného projektu. Najprv sa zisťovala miera šikanovania. Viac ako 70 % študentov povedalo, že ich už niekedy šikanovali. Tridsaťpäť percent šikanovania sa odohralo buď v škole alebo cestou do školy. Na konci trojmesačného skúšobného obdobia 6 % detí povedalo, že ich šikanovali. Bol to dramatický pokles. Ukázalo sa, že súdy majú významnú úlohu pri znižovaní šikanovania, prečo ich teda nezaviesť?

Mohla by to byť katastrofa. Takéto súdy môžu fungovať iba tam, kde je silná stratégia boja proti šikanovaniu podporovaná rodičmi, učiteľmi, personálom a deťmi. Systém súdu má iba takú právomoc, akú mu dajú ľudia. Nebezpečenstvo je, že sa môže stať miestom pomsty jednej skupiny voči druhej. Bez silnej stratégie sa takéto súdy môžu stať nástrojom šikanovania šikanujúcich. Súd je posledným ohnivkom reťazca stratégie boja proti šikanovaniu na škole.

Trvá istý čas, kým sa ukuje takáto reťaz. Od vybudovania sebadôvery u detí po zaoberanie sa témami bezpečnosti a starostlivosti o druhých, cez zabezpečenie dôvery medzi personálom a žiakmi a postupne založenia samotného súdu.

Základný test pripravenosti školy pre súdy šikanovania je, keď deti pochopia princíp, že pri šikanovaní neexistujú žiadni pozorovatelia. Musíte v deťoch pestovať zmysel pre komunitu a zodpovednosť, aby vedeli, že keď vyjde nejaký incident najavo, ktorého sa priamo nezúčastnili, ale o ňom vedeli, že sú spoluvinné. Sú práve tak vinné, akoby sa priamo zúčastnili. Aj keď nemajú radi dieťa, ktoré šikanovali, nemôže prejsť bez povšimnutia okolo.

Keď sa toto dosiahne, potom je prípustné dať deťom do rúk spravodlivosť prostredníctvom súdu. Požiadajte rodičov, aby prišli do školy, ukážte im konanie takéhoto súdu a nechajte si ho ním schváliť.

Kidscape navrhuje nasledujúce smernice:

1. Odsúhlaste smernice správania sa spolu so žiakmi.
2. Podpíšte jednotlivé zmluvy s každým žiakom o týchto smerniciach.
3. Dajte tieto smernice na nástenky v celej škole.
4. Zvolajte školskú radu a nechajte žiakov, aby predniesli smernice; zavolajte celý personál.
5. Vymenujte arbitrážny súd.
6. Súd by mal pozostávať zo štyroch žiakov, dvoch volia študenti a dvoch učitelia.
7. Jeden učiteľ bude tiež členom súdu.
8. Funkčné obdobie bude závisieť od dohody žiakov - navrhujeme jeden školský rok.
9. Pokiaľ nebude nič s ňou, súd sa bude stretávať raz do týždňa.
10. Súd bude zodpovedný za väčšinu priestupkov, pokiaľ nepôjde o niečo také vážne, že by sa musela volať polícia.
11. Riešenia a/alebo tresty budú záväzné pre všetky strany s právom odvolania.
12. Verdikt súdu sa napíše a každá strana dostane kópiu.

13. Školskí vychovávateľa a rodičia dostanú informácie o súde a budú pozývaní na stretnutia súdu, kde budú môcť diskutovať o probléme.
14. Účinnosť súdu budú hodnotiť žiaci, rodičia aj učitelia.

Návrhy pre žiakov

Súdy sú užitočné aj v tom, že prichádzajú s návrhmi pre žiakov, čo robiť so šikanujúcimi osobami. Uvádzame niektoré z návrhov pre obeť, s ktorými prišli žiaci aj učitelia.

1. Nad uštipačnými poznámkami sa zasmejte alebo ich ignorujte. Pamätajte si, že títo ľudia čakajú na reakciu strachu a humor lebo nevšímavosť ich zaskočí. Musíte to vydržať, kým ich to neprestane baviť.
2. Môžete im povedať, aby neotravovali. Ale musíte to povedať nahnevane a okamžite odísť. Nacvičte si to pred zrkadlom.
3. Ak Vám nedá pokoj skupina detí, pozrite sa na najslabšieho z nich a povedzte mu: 'Toto nie je smiešne' a odíďte.
4. Prihláste sa na kurzy sebaobrany, ktoré vám dodajú sebadôveru. Neznamená to, že sa začnete s nimi biť, iba získate na sebadôvere.
5. Buďte vždy s viacerými deťmi. Väčšinou si šikanujúci dovoľujú na osamelé deti.
6. Spýtajte sa jedného člena bandy, keď bude sám, prečo vystupujú viacerí proti jednému.
7. Možno by pomohlo zavolať jednému zo šikanujúcich a spýtať sa ho, či by sa mu to páčilo, keby to robili jemu. Toto bude platiť iba vtedy, ak s ním máte nejaký vzťah.
8. Vyhľadajte radu u svojich rodičov. Potrebujete ich rady a podporu.
9. Nezastavte sa, keď vás budú konfrontovať pokračujte v chôdzi. Postarajte sa o to, aby ste mali svedkov, aby ste sami nemuseli žalovať učiteľovi.
10. Prestaňte rozmýšľať ako obeť - nezaslúžite si to. Choďte vystretý, tvárte sa presvedčivo, aj keď nie ste. Pozrite sa na šikanujúcich a usmejte sa, akoby ste sa ich vôbec nebáli, aj keď to tak necítite. Ignorujte ich. Prestane ich to baviť.
11. Píšte si denník o tom, čo sa stalo, čo sa povedalo. Nech sa rodičia skontaktujú s riaditeľom alebo vychovávateľom.
12. Postarajte sa o to, aby sa váš prípad dostal pred školský súd.

Školské súdy nemusia byť najlepším riešením pre každú školu. Ak nie sú položené základy spolupráce, nebudú úspešné. Jeden riaditeľ povedal, že takéto súdy sú inou formou šikanovania.

Každý systém, ktorý nie je správne monitorovaný, je otvorený zneužitiu. Avšak súdy, ktoré sa správne vedú, dokázali, že sú účinným spôsobom, ako zaangažovať žiakov do riešenia svojich vlastných problémov pozitívnym a konštruktívnym spôsobom.

Divadlo

Súdy šikanovania sa môžu využiť aj ako divadelné cvičenia. Keď sú deti na strednej škole, požiadajte ich, aby si vymysleli scenár a postavy. Ak sú deti mladšie, učiteľ im pripraví scenár. Je možné použiť prípad šikanovania z minulosti, pokiaľ zainteresované deti už nie sú na škole.